

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו חק

בס"ד, פר' האזינו - יוה"ק תשפ"ז

בית יעקב

הצדיק מגלה הסודות בעת הסתלקותו

'קרית הארבע' כלי עלמא ידעו ש'הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק', ומה בא ללמדנו בזה. אלא בא להשמיענו ד'יצחק מסר ליעקב סודות התורה, דמלת 'חברון' עם הכולל גימטריא 'רזין', לרמז ד'חברון' נתחברו האבות ומסרו סודות התורה זה לזה כאמור. 'אשר גר שם', מלת 'גר' ראשי תבות ג'לוי ר'זין, והוסיף רמז בה, לומר ד'אברהם ויצחק הם שגלו סודות התורה בחברון, אברהם מסרם ליצחק שם בחברון, ויצחק מסרם גם כן ליעקב שם כמו שכתבנו:

יעקב גילה סודות התורה לבניו בעת הסתלקותו
אמנם יעקב מסרם לבניו במצרים בחוץ לארץ, ועל זה אמר בלשון זה 'הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק', והכי הכונה, 'הוא חברון' ששם נתחברו האבות ומסרו סודות התורה הרמוזים במלת 'חברון' כאמור זה לזה, וברר ואמר דדוקא אברהם מסר ליצחק ויצחק מסר ליעקב שם, והווי שפיס 'אשר גר שם אברהם ויצחק', ג' ראשי תבות ג'לוי ר'זין כאמור, ודהינו אברהם גלה ליצחק שם ויצחק גלה ליעקב שם, אמנם יעקב גלה לבניו בחוץ לארץ. ויעקב בשעת פטירתו פתיב בו (שם מט א) 'יצקא יעקב (לבניו) [אל בניו] ויאמר האספו ואגידה לכם, דכל לשון הגדה היא על הסוד כמו שכתב בזהר הקדוש (ח"א רלד). והנה 'האספו ואגידה לכם' עם הכולל גימטריא 'רזין', להורות ש'מסר להם סודות התורה, נמצא שאבות העולם עליהם השלום כל אחד בשעת פטירתו גלה סודות התורה:

משה רבינו הכין את ישראל לשמוע סודות התורה בעת פטירתו

וכן עשה משה רבנו עליו השלום, בשעת פטירתו גלה סודות התורה בפרשה זו של האזינו, ומלת האזינו גימטריא 'הסוד' עם ארבע אותיותיו. והנה כונת משה רבנו עליו השלום במה שאמר האזינו השמים וכו', האזינו השמים הם הנפש רוח גשמה, דמלת השמים גימטריא 'נשמה', וכל הנפש רוח גשמה בכללותם נקראים 'נשמה' או 'רוח' או 'נפש', נמצא השמים שהוא גימטריא 'נשמה' משתמשת על הנפש רוח גשמה, ואמר משה רבנו עליו השלום לפנינו, תנו דעתכם והכינו נפש רוח גשמה שלכם לשמוע סודות התורה, ותשמע הארץ אמרי פי, הארץ היא הגוף: (מחשוף הלבן)

יראת יעקב

יום הכפורים מכפר רק לשבים בתשובה

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה (ויקרא כז).

חטאי ישראל השבים בתשובה נשלחים לסטרא אחרא

יום הכפורים, יום גדול וקדוש הוא, ומעלתו עצומה לכפר לבני ישראל על כל חטאיהם לפני המקום. בזמן שהיה בית המקדש קיים, היה הכהן הגדול עובד בבית המקדש את עבודת היום, והיה מביא שני שעירים, אחד כקרבן לה' שבזכותו מכפר על ישראל, והשני נשלח לעזאזל, ונושא עמו את כל עוונותיהם אל הסטרא אחרא.

רק השבים בתשובה זוכים לכפרת היום הקדוש

וכתב רבנו זיע"א (אלף בינה תהלים קיט אות ש), שאין לטעות בכך ולחשוב, שפוכיון שביום הזה מטיל הקדוש ברוך הוא את כל עוונות בני ישראל על הס"מ, יועיל הדבר אף למי שלא שב בתשובה כראוי. ועלול אדם מתוך מחשבה כזאת לזלזל בכל ענין המצוות והעבודות, כי יחשב שאין הבדל בין צדיק לרשע, מאחר שלכלם נמחל עוונם ביום הכפורים, ושוב לא יהיה אכפת לאדם מחטאיו.

יום הכפורים אינו מכפר לשאינם שבים

אך מחשבה זו הנה טעות גמורה, ונגד דברי התנא במשנה מפרשת (יומא פה): 'האומר אחטא יום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (תורת כהנים אמור פרשה יא שבועות יא): יום הכפורים מכפר לשבים, ואינו מכפר לשאינם שבים.'

יום הכפורים מסוגל לתשובה

לכן צריך כל אדם להתעורר ביום הכפורים לתשובה שלמה, אשר ביום זה קלה היא יותר מבכל יום, באשר אין השטן מקטרג, וגם קבלתה לפני ה' קרובה לאין ערך יותר מתמיד. ומפרש בתורה שיום זה מסגל לתשובה, ככתוב (ויקרא טז ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם' וגו'.

ראיה מדברי הוזהר שאין כפרה בלא תשובה

כך מתבאר גם בדברי הוזהר הקדוש (ח"א רכ), שביום ראש השנה נפתחים ספרים, וצדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים וכו', ובינונים תלויים ועומדים עד יום הכפורים. ומסים הוזהר הקדוש, שאם לא שבו ביום הכפורים, נשארים תלויים עד יום אחרון של חג. עד כאן תכן דברי הוזהר הקדוש. ואם היה יום הכפורים מכפר בלא תשובה, לא היה אדם שגשאר בלא כפרה עד יום אחרון של חג. אלא מבאר מכל זה, שמי שלא ישוב בתשובה, לא יועיל לו יום הכפורים כלל. לכן יתעורר כל אדם וישוב לאלהיו, ושם ודפא לו.

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (לב א).

אי נמי האזינו השמים וכו'. יש לרמז אם אפשר ובעיני ה' יכשר, דמשה רבנו עליו השלום גלה סוד האצילות מתחלתו, והודיע לישראל סודות התורה, ועל מה העולם עומד, וכמה פעמים גורם החוטא חס ושלום, הכל באר להם בפרשה זו, דבשעה שהצדיק רוצה להסתלק מן העולם מגלה הסודות הטמונים בלבו כדי שלא ימנע טוב מבעליו. ואפשר דלזה רמז שלמה המלך עליו השלום שאמר (משלי ג כז) 'אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות, הפנה בהגיע זמנך ללכת לאותו עולם ששם עקר מקום מושבך, והינו 'בהיות לאל ידך לעשות', ידך הוא מקומך כמו (דברים כג י) 'יד תהיה לך', דהינו בעת שהאל מכין לך מקומך באותו עולם ללכת לו והינו בעת פטירתך, באותה שעה 'אל תמנע טוב מבעליו', כל מה שיש בלבך גנוז מסתרי התורה ומצפונותיה גלה אותו לידי ה' ולחושבי שמו:

אברהם גילה סודות התורה ליצחק בעת הסתלקותו

וכן מצינו שעשו אבות העולם עליהם השלום, דבאברהם עליו השלום כתוב בשעת פטירתו (בראשית כה ה) 'ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק', וזה מירי על סודות התורה, שחרי אם תפרש הפסוק כפשוטו שנתן ליצחק כל מה שקנה בעולם הזה, הרי פתיב אחר כך (שם פסוק ו) 'ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת, והרי נתן הכל ליצחק, אלא הכונה דנתינה הזאת שנתן אברהם ליצחק הם סודות התורה דעליהם ראוי לומר 'את כל אשר לו', דמי שעשיר בתורה ובסודותיה זוהי העשירות האמתית, ועליה אמר 'ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק'. והנה 'את כל אשר לו' עם הכוללים גימטריא 'אלין רזין דאורייתא', להורות דהסודות הם שמסר לו:

יצחק גילה סודות התורה ליעקב בעת הסתלקותו

וכן מצינו בשעת פטירת יצחק אבינו עליו השלום נאמר (שם לה כז) 'ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק', דלכאורה מה שאמר 'הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק' יתרים, דמה בא ללמדנו בזה, דמדקאמר

באור יעקב

בהמתן של צדיקים

אז יבוא המוכר ויטל משם את פרדו.

לא עבר זמן רב, וגוי שחלף בשוק נתן עיניו במקח הטוב, והסכים לשלם עבור הפרד את מלא הסכום שהרב בקש בעבורו. ואכן המכירה נעשתה לשביעות רצון כלם. כשסיים רבנו את ימי שליחותו בדרךא פנה לקונה של הפרד, והודיע לו כי עתה שב הוא למקומו ולעירו, ואם רצונו יכול הוא להתלוות אליו ובשובו לטל עמו את הפרד אשר קנה.

ואכן הגוי התלווה אל הרב לאורך כל מסעו מדרךא עד שובו לעירו תאפיללת, כשהגיעו אל העיר, ירד רבנו מן הפרד, ואמר לגוי: 'הנה שלך לפניה, קח לך ושוב לך לארצך ולמקומך לשלום'. נטל אפוא הגוי את החבל שאחזו היה בצוארו של הפרד, והחל מושכו שיבוא אחריו ויצאו לדרך. והנה, למרבה הפלא, הפרד נותר לעמד בעקשנות על מקומו, אינו מוכן ללכת אף לא פסיעה אחת. נסה הגוי בכה ובכה, למשך, להכות, ומאומה לא עזר. הפרד העקשן לא יז ממקומו.

מחלון הישיבה שמע רבנו את הקולות שצועק הגוי על הפרד העקשן, והבין את אשר ארע. חיש מהרה ירד מן העליה שם היתה הישיבה לרחוב העיר, נגש על הפרד ולחש לו באזנו: 'הנה, גמרת שליחותך, תוכל ללכת עם הגוי'. ואך סים את לחישתו, התנער הפרד ממקומו, והחל צועד בנחת אחר הגוי האוחז בחבל.

ומכאן למדנו גדל מעלתו של הצדיק ורב כחו, כי אפלו בהמות שצעליהם רכב התקדשו בקדשה עליונה, ותקומה היתה להם.

קדושת יעקב

כשיתבררו ניצוצות הקדושה תבוא הגאולה והאומות יענשו

אני גורתי מעט והם עשו הרבה, ואין חונן ואין מרחם עליהם. וזהו שאמר, תדע למה כל הנקמה היא יעשה הקדוש ברוך הוא באמות העולם, משום כי יראה כי אזלת יד, דהינו, בכל ימי הגלות ידם הולכת ומתתקפת על ישראל, צרות אחרונות משכחות את הראשונות, ואפס עצור ועוזב מהם לעזר את ישראל ולמחות באחרים, לכן בשביל כך גם אני זאת אעשה להם נקמה של כליה:

או יראו האומות שאין בסטרא אחרא כח להצילם

ובאותה שעה יאמרו אמות העולם איה אלהיהם, וזהו שאמר ואמר אי אלהימו. מלת אי רומזת ל"א קלפות שמשים שרש ואחיות כל האמות, וזהו צור שהיו חוסים בו. אשר חלב זבחימו יאכלו ושתו יין נסיכם, דהינו, דכל עבודה זרה שהיו עובדים הגוים והבטחון שהיו בטוחים, הכל מ"א קלפות נמשך. ובאותו זמן יאמר הקדוש ברוך הוא לאמות העולם, עכשו אם יש בהם ממש יקומו ויעזרם או יהיו עליכם סתרה:

ביטול הסטרא אחרא והתיקון השלם

הביטו וראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי, דהינו נתמתק שרש הדינים ומתבטלים כל החיצונים. וזהו שאמר אני אמית ואחיה, אמית לסטרא אחרא, ואחיה לסטרא דקדשה, הם הניצוצות דקדשה שהיו שקועים בתוך הסטרא אחרא. מחצתי לבני ישראל בגלות ובמיתתה, ועכשו ואני ארפא. דבאותה שעה 'בלע המות לנצח', ולא נשאר שום ניצוץ של קדשה שיתחזר ויצא חוצה, כי באותו זמן לא יש כי אם קדשה לבדה, וזה שאמר ואין מידי מציל, לשון יינצלו את מצרים' (שמות יב לו). יהי רצון שיתקנים דבר זה בקרוב במהרה ביימינו, אמן בן יהי רצון: (פיתוחי חותם)

עניים מרבים היו בה בתאפיללת, העיר הגדולה לאלקים, ולא היה המקום שבה משיביע את הארי. רבנו האביר יעקב זיע"א שהיה נושא על שכמו את משא העדה, לא יכול היה להתעלם ממצוקתם הנוראה של אביוני עירו, וקול זעקתם עלה באזניו תמיד ולא נתן לו מנוח. בלבו הרחום גמר אמר לטל את מקל הגדודים, ולהרחיק עד ערי דרךא שבסודיה, שם התגוררו באותה עת שועי ארץ וגדיביה, לעזור את לבם ולקבל את נדבתם למען עניי עירו.

באותן שנים הדרך היחידה להגיע ממרוקו לסודיה היתה ברכיבה על פרדות קלות רגלים, ואף הרב שהתארגן לנסיעתו הארכה, סר לחנותו של סוחר בהמות, וקנה פרד צעיר ובריא, שיוכל לשו"ד את הדרך הארכה ולהביאו למחוז חפצו לחיים ולשמחה ולשלום. שלם הרב בעד הפרד את מיטב כספו והתכונן לקראת צאתו לדרך.

ימים רבים עשה רבנו בדרכים, כשהוא מטלטל על גבי הפרד, עולה בהרים ויורד בבקעות, עד אשר הגיע למחוז חפצו, דרךא. הרב שלח המצוה שהגיע לכבודה של מצות הצדקה התקבל בתשואות חן ובכבוד מלכים על ידי גדיביה ועשידיה של דרךא שפתחו לבבם וכיסם ומלאו את ידיו של רבנו וזהובים רבים למען עניי עירו.

עם זאת שמלאו ידיו ממעות הצדקה, הרי שהרב לכשעצמו נותר ללא פרוטה לפרטה, באשר ומעט המעות שהיו עמו כלו וגם תמו בהוצאות הדרך. בלית ברירה פנה רבנו לשוק בהמות, והעמיד את פרדו למכירה, כשהוא מתנה את המכירה, שתחול רק לאחר שישו"ב לעירו תאפיללת, או

לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם כי קרוב יום אידם וחש עתדת למו. כי ידיו ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועוזב. ואמר אי אלהימו צור חסיו בו. אשר חלב זבחימו יאכלו ושתו יין נסיכם יקומו ויעזרם יהי עליכם סתרה. ראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל (לב לה-לט).

ואז באותו זמן לי נקם ושלם, אשלים נקמה לאמות העולם [על] מה שעשו להם. לעת תמוט רגלם, בזה בא לרמז, דידוע דכמו שיש אדם דקדשה מראשו ועד רגליו, הכי נמי יש אדם בליעל דקלפה מראשו ועד רגליו. ואדם בליעל בגינו הוא על ידי ניצוצות הקדשה שנכנסו בו מעונות ישראל, והם המסחיים אותו ומקיימים אותו על רגליו, וכל ימי הגלות מתבררים ויוצאים ממנו ניצוצות, ובאחרית הימים נשאר הברור כי אם ברגליו, ועל זה אמר בזהר הקדוש (ח"ב רנח) עד דמטו רגלין ברגלין. וכשיכלו הניצוצות מן הרגלים, באותה שעה 'בלע המות לנצח'. וזהו שאמר כאן לעת תמוט רגלם, דהינו, אימתי לי נקם ושלם, הוא לעת תמוט רגל אדם בליעל, שייכלו ממנה הניצוצות ותפל לארץ. וזה הדבר קרוב הוא אצלו יתברך, וזהו שאמר כי קרוב יום אידם, ואז ביום אידם ממהר הקדוש ברוך הוא להביא עליהם הפרענות שגזר שעתיד להביא עליהם, וזהו וחש עתדת למו:

עונש האומות מכיון ששעבדו את ישראל יותר מהראוי

ולא תאמר שיש עול חס ושלום במשפטו יתברך לא שיקר, שהרי כי ידיו ה' את עמו בגלות, כאשר גזר עליהם בזמן הגלות, וכשיכלה הזמן שגזר, אז ועל עבדיו יתנחם. ואמות העולם הכבידו יד על ישראל בגלות יותר ויותר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שמו"ד ל טו)